

جراحی زیبایی در پرتو فقه و حقوق

ایرناسیر حسینی

حسین سبحانی

www.ketab.ir

سرشناسه	: امیرحسینی، امین، ۱۳۷۱
عنوان و نام پدیدآور	: جراحی زیبایی در پرتو فقه و حقوق/امین امیرحسینی، حسین سبحانی
مشخصات نشر	: تهران: نشر دا، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۲۶۹ ص.
شابک	: 978-600-7925-68-3
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: جراحی پلاستیک (فقه)- جراحی پلاستیک -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: Surgery, Plastic -- Law and legislation -- Iran
شناسه ورود	: سبحانی، حسین، ۱۳۷۱ -
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵/۱۹۸BP الف۳۷ج/
رده بندی دیویی	: ۳۷۹ ۳۹۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۳۷

انتشارات دا

دفتر نشر: میدان انقلاب، خ جمالزاده جنوبی، کوچه دانشور، پلاک ۵، واحد ۸
 تلفن: ۶۶۴۲۱۵۳۴ - ۶۶۵۶۷۳۶۲

نام کتاب: جراحی زیبایی در پرتو فقه و حقوق

مؤلفین: امین امیرحسینی - حسین سبحانی

شمارگان: ۳۰۰ نسخه / چاپ اول ۱۳۹۵

طراح جلد و صفحه آرایی: مهراں اخترشناس

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۹۲۵-۶۸-۳

کلیه ی حقوق مادی و معنوی این اثر برای ناشر و مؤلف محفوظ است و هرگونه کپی برداری از آن پیگرد قانونی دارد

فهرست:

۷	مقدمه:
۱۱	فصل اول: کلیات
۱۱	گفتار نخست: تاریخچه
۱۱	مبحث نخست: جهان
۱۵	مبحث دوم: ایران
۱۷	گفتار دوم: ماهیت جراحی زیبایی
۱۷	مبحث نخست: تعریف اعمال زیبایی
۱۹	مبحث دوم: واژگان معادل انسان
۲۰	مبحث سوم: نظر اسلام پیرامون رویت زیبایی
۲۵	گفتار سوم: تعریف جراحی
۲۷	مبحث نخست: انواع جراحی
۲۷	بند نخست: جراحی پلاستیک
۲۸	بند دوم: جراحی ترمیمی
۲۹	بند سوم: جراحی زیبایی
۲۹	الف) انواع جراحی‌های زیبایی صورت
۳۲	ب) انواع جراحی‌های زیبایی دیگر نواحی بدن
۳۳	گفتار سوم: علل گرایش به جراحی زیبایی
۳۷	فصل دوم: عملیات جراحی زیبایی از منظر فقه و حقوق
۳۸	گفتار نخست: کلیات
۳۸	مبحث نخست: کرامت انسان
۴۰	مبحث دوم: قواعد فقهی
۴۰	بند نخست: قاعده لاضرر
۴۲	بند دوم: قاعده لاضرر
۴۳	مستندات قاعده
۴۵	ج) مفاد قاعده نفی حرج

- مبحث سوم: قاعده سلطنت ۴۶
- ۱- مدارک قاعده سلطنت ۴۶
- ۲- مفاد قاعده سلطنت ۴۸
- گفتار دوم: نحوه ارتباط انسان با اعضای بدن از منظر فقه ۴۹
- مبحث نخست: آرای فقها ۴۹
- بند نخست: قایلین به جواز و مشروعیت عمل جراحی زیبایی ۴۹
- الف- معنای مالکیت ۵۰
- ب) انواع مالکیت ۵۰
- ج) حدود مالکیت ۵۳
- د) بررسی و تحلیل اشکالات ۵۴
- بند دوم: دایره و وسایع قایلین به مالکیت انسان بر اعضا ۵۷
- الف) دلایل اطلاق مالکیت انسان بر پیکر خودش ۵۷
- ب) مالکیت تکوینی ۵۸
- ج) مالکیت ذاتی ۵۸
- د) مالکیت اعتباری تشریحی ۵۹
- ه) مالکیت منفعت ۵۹
- بند سوم: سلطه و تصرف انسان بر اعضای بدن خود ۵۹
- مبحث چهارم: رابطه‌ی امانی انسان بر اعضای بدن خود ۶۰
- بند نخست: شرح دیدگاه ۶۰
- گفتار سوم: رابطه مالکیت انسان بر اعضای خود از منظر فقهی ۶۲
- مبحث نخست: مالکیت انسان بر اعضای بدن خود ۶۲
- مبحث دوم: مفهوم مال و امکان اطلاق آن به اعضای بدن در حقوق ایران ۶۲
- بند نخست: مفهوم مال در حقوق ایران ۶۳
- بند دوم: امکان اطلاق مال به اعضای بدن در حقوق ایران ۶۴
- بند سوم: وجود رابطه ۶۶
- بند چهارم: کیفیت رابطه ۶۶
- بند پنجم: حق انتفاع اعضا ۶۷
- گفتار چهارم: تحلیل و بررسی مالکیت اعضا در فقه و حقوق ۶۸
- بند نخست: اقسام و مراتب مالکیت ۶۸

۶۸.....	۱- مالکیت حقیقی
۶۹.....	۲- مالکیت اعتباری
۷۱.....	۳- مالکیت ذاتی
۷۴.....	بند دوم: ماهیت مالکیت اعضا
۷۴.....	گفتار پنجم: مشروعیت جراحی زیبایی
۷۵.....	مبحث نخست: حکم تکلیفی جراحی زیبایی
۷۵.....	بند نخست: نظریه حرمت و مستندات آن
۹۱.....	بند سوم: نظر میانه قائلین به تفکیک
۹۴.....	مبحث دوم: حکم تمدنی جراحی ترمیمی
۹۹.....	گفتار ششم: تسلط انسان بر نفس و اعضا
۹۹.....	مبحث نخست: آرای فقها: مالکیت یا سلطه
۱۰۰.....	مبحث دوم: فروش اعضای بدن
۱۰۳.....	بررسی فقهی حقوقی مبانی و محاربه تجریز جراح بیهای زیبایی و ترمیمی
۱۰۴.....	گفتار هفتم: ادله نوظهور در توجیه جراحی های زیبایی و ترمیمی
۱۰۴.....	مبحث نخست: ادله روانشناختی:
۱۰۶.....	مبحث دوم: ادله جامعه شناختی:
۱۰۶.....	جراحی های زیبایی و ترمیمی از منظر فقها
۱۱۱.....	فصل سوم: مسئولیت پزشک
۱۱۱.....	مقدمه:
۱۱۲.....	گفتار نخست: کلیات
۱۱۲.....	مبحث نخست: اذن بیمار، اصل مسئولیت پزشک و اخذ برائت
۱۱۲.....	بند نخست: اصل مسئولیت یا عدم مسئولیت پزشک
۱۱۲.....	الف) در حقوق موضوعه
۱۱۳.....	ب) در فقه
۱۱۴.....	بند دوم) اخذ برائت از بیمار
۱۱۵.....	الف) در فقه
۱۱۵.....	ب) در حقوق موضوعه
۱۱۷.....	بند سوم: اذن مریض
۱۱۷.....	مبحث دوم: مبانی ضمان یا عدم ضمان عملیات پزشکی

۱۱۷	بند نخست: ادله عدم ضمان پزشک
۱۱۷	الف) قاعده احسان
۱۱۷	ب) واجب کفایی بودن طبابت
۱۱۸	ج) استناد به ادله قاعده‌ی "نفی عسر و حرج"
۱۱۸	د) قاعده حرمت اختلاف در نظام و لزوم سلامتی جامعه
۱۱۸	ه) ملازمه بین حکم عقل و شرع
۱۱۸	بند دوم) ادله ضمان پزشک
۱۱۹	الف) روایت
۱۱۹	ج) قاعده احترام به مسلمان
۱۲۰	د) اجماع
۱۲۷	بند سوم) تحلیل و بررسی
۱۲۸	گفتار دوم: ماهیت اعمال پزشک
۱۲۸	مبحث نخست: فلسفه و مسئولیت مدنی پزشک
۱۲۹	مبحث دوم: در حقوق
۱۲۹	بند نخست: نظریه مسئولیت - ارجح قرارداد
۱۲۹	الف) ماهیت اعمال پزشک
۱۳۰	ب) نظم عمومی
۱۳۱	مبحث دوم: نظریه‌ی مسئولیت قراردادی
۱۳۱	الف) وجود قرارداد
۱۳۶	مبحث سوم: نظریات فقهی
۱۳۶	بند نخست: نظریه مسئولیت خارج از قرارداد
۱۳۷	بند دوم: نظریه مسئولیت قراردادی
۱۳۹	مبحث سوم: تحلیل و بررسی
۱۴۱	گفتار سوم: مسوولیت پزشک در جراحی زیبایی
۱۴۱	مبحث نخست: آراء و دیدگاه‌ها
۱۴۷	مبحث دوم: ادله مسوولیت پزشک
۱۵۰	مبحث سوم: بررسی و نقد ادله
۱۵۲	گفتار دوم: ماهیت تعهد جراح زیبایی

مقدمه:

فرهنگ بدن منظری است که به کمک آن می‌توان تحولات فرهنگی و روند آن‌ها را مورد ارزیابی قرار داد. بدن، عرصه‌ای برای بازآفرینی فرهنگی و اجتماعی است و روشنگر روابط قدرت و نحوه تأثیرگذاری آن بر تفاوت‌ها و نابرابری‌های اجتماعی است.^۱

انسان‌ها خود را به منزله موجوداتی دارای جسم، عاطفه و ذهن ادراک می‌کنند. در نگاه اول پیش از آنکه در این مبحث در عواطف، احساسات، یا هوش و توانایی تحلیل مسائل با هم متفاوت‌اند. تنوع و گوناگونی بدن‌ها به چشم می‌آید. در پی تنوع و گوناگونی‌ها انسان مدرن درباره رابطه اجتماعی‌ش با دیگران و قضاوت آن‌ها درباره خودش دچار دلهره و اضطراب شدیدی می‌شود و در پی تحولات خود را به مثابه پروژه‌ای می‌بیند که باید به صورت متداوم در مورد خود به بازاندیشی زود به زود بپردازد.^۲

جدایت جسمانی از جمله موضوعاتی است که در دوران جدید استانداردهای جدیدی پیدا کرده، به طوری که مدیریت بدن، به طور عام؛ و زیبایی به طور خاص اهمیت روز افزونی یافته و طیف وسیعی از رفتارهای گوناگون که شامل بهداشت، بدن‌سازی، رژیم غذایی و... تا انواع گوناگون جراحی را شامل می‌شود.^۳

از قدیم‌الایام تاکنون موضوع زیبایی و جوانی مدنظر بشریت بوده است و با ورود این ایده به علم طب، جراحی و اعمال زیبایی را جزء یکی از پیچیده‌ترین رشته‌های طبی قرار داد. در افسانه‌های کهن، دست یافتن به اکسیر جوانی و زیبایی، منشا بسیاری از جنگ‌ها و لشکرکشی‌ها بوده است در جهان افسانه‌های یونانی، زیبایی همیشه هدیه خداوند بود و با نظم و نظام عالم وجود پیوند داشت. یک ظاهر زیبا اثبات‌کننده لطف خدا بود و یک نشانه نجیب زیبایی، به ویژه زیبایی انسانی، در فلسفه یونانی نیز موضوعی مهم بود. در چنین زمینه

^۱ ذکائی، محمد سعید (۱۳۸۶) جامعه‌شناسی جوانان، تهران: انتشارات آکه، ص ۱۶۹.

^۲ رستگار، خالد، امیر، کاوه، مهدی، زنان و پروژ زیبایی (مطالعه معانی ذهنی عمل جراحی زیبایی)، نشریه زن در

توسعه و سیاست، دوره ۱۱، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۲، ص ۴۵۴

^۳ همان، ص ۴۵۳.

ای با تغییر نوع نگرش به زیبایی این ذهنیت بعدها از اعتبار افتاد و زیبایی فیزیکی گناه آلود، سطحی و مشکوک در نظر گرفته شد، ارزش زیبایی فقط به زیبایی معنوی داده شد.^۴ در جامعه‌های بدوی که در آن رقابت‌های اقتصادی و اجتماعی و رقابت‌های جنسی وجود نداشت، هم زنان و هم مردان بدن‌های خود را آرایش و تزئین می‌کردند اما نه برای زیبایی در آن زمان برای هر فردی که به یک گروه خویشاوندی وابسته بود، لازم بود یا چنین شیوه‌ای نشانه‌گذاری شود.^۵

انسان کمال طلب، زیبایی و برتری صوری را در کنار سایر قدرت‌های دنیوی می‌خواهد و آن را نمای محسنات درونی قلمداد می‌کند.

و حرکات و اعمال مختلف وسایلی که برای آرایش و پیرایش سروصورت به کار می‌روند گواهی صادق بر این مدعا است. با پیشرفت علوم و تکنولوژی و افزایش توانایی انسان برای دخالت در اشکال طبیعی خلقت، به تدریج آرزوی دیرینه انسان به واقعیت نزدیک تر شد. به نحوی که امروزه تقریباً هر کس می‌تواند مطابق سلیقه شخصی خود اجزای مختلف صورت و بدنش را تغییر دهد. جراحی زیبایی پیوند عناداری با خصائص فرهنگی مردم هر کشوری دارد.

زیبایی در هر جامعه‌ای تعریف مناسب خود را دارد و بر مبنای همین تعریف، تقاضای نسل جوان آن شکل می‌گیرد، به طور مثال در ایران جوانان انگلیسی حالت اندام تحتانی بسیار مهم است؛ همین قضیه، میزان بالای جراحی‌های لیپ ساکشن را در انگلیس توجیه می‌کند.

از طرفی در باورهای اسطوره‌ای کشورهای غربی سنه مهم‌ترین نماد باروری و زنانگی محسوب می‌گردد. این باورها به روشنی می‌توان در مجسمه‌هایی به جا مانده از دوران یونان و روم باستان مشاهده نمود در جوامع اسلامی با توجه به نوع ارزش‌ها، بیش‌ترین توجه به اجزاء صورت معطوف است. به نحوی که در این جوامع، عمل‌های زیبایی صورت از جمله رینوپلاستی، برجسته کردن لب‌ها، گونه‌گذاری، درمان چین و چروک، کود رفتگی و لاغری صورت بیشتر انجام می‌شود به طوری که در کشور ما جراحی زیبایی بینی، به تنهایی با تمام

^۴ Klepp, Ingun Grünstad. Does beauty come from within? Beauty

being in Norwegian spas: Medische antropologie, 21 Land well

p.41, (1), (2009)

^۵ هنتسن، جوزف، و ایولین رید، و ماری آلیس واترز، ۱۳۸۶. آرایش، مد و بهره‌کشی از زنان، ترجمه افشنگ مقصدی، تهران، گل آذین، ص ۱۰۳.

عمل‌های زیبایی دیگر برابری می‌کند.^۶

زیبایی یکی از مهم‌ترین ارزش‌های اجتماعی و موهبتی از جانب پروردگار متعالی است که مظهر خارجی انسان را نمایان می‌سازد. این مظهر میان انسان‌ها دارای ارزش است لذا انسان‌ها به رغم اینکه جوهر درونی انسان و نفس را ارجح می‌دانند اما اختلاف نظری بر سر این ارزش ندارند چون هر دو ارزش هستند، یکی ساختار و یکی محتوا می‌باشد که هر دو در جای خود مهمند ولی شدت اهمیت آن دو مورد در جای خودش جداگانه مهم است به عبارتی ترتیب و تقدم و تأخر آن‌ها جلوه و یا تغییر می‌کند.^۷

طرح مسائلی نور بویا در علم پزشکی، مستلزم تحلیل ابعاد فقهی حقوقی آن است. یکی از این مسائل، عمل جراحی پلاستیکی یا عمل جراحی زیبایی یا ترمیمی است که به طور شگفت‌آوری گسترش و ترویج پیدا کرده است. بی‌تردید زیبایی ظاهری جایگاهی والا نزد انسان‌ها دارد. انسان‌ها تنها دنبال حفظ زیبایی خود نیستند بلکه در پاره‌ای موارد (به اجبار یا اختیار) به دنبال درمان، کسب زیبایی یا بازگرداندن زیبایی از دست رفته هستند. یکی از روش‌های تحقق آرمان مزبور، انجام عمل جراحی زیبایی و ترمیمی است.^۸

^۶ صالحی، حمیدرضا، جراحی زیبایی، ضرورت یا زیادت، قولی در ماهیت تعهدات جراحان، فصلنامه حقوق پزشکی،

سال پنجم، شماره هجدهم پاییز ۱۳۹۰.

^۷ مصری، مهدی، ملاحظات شرعی، اخلاقی و قانونی اعمال جراحی زیبایی، دومین همایش بررسی ضوابط شرعی

در پزشکی، ۱۳۹۲.

^۸ قادری، شیور، طباطبائی، سید محمد صادق، گونه‌شناسی تعهد و مسئولیت پزشک در جراحی زیبایی و ترمیمی،

فصلنامه فقه پزشکی، سال پنجم، شماره هفدهم، زمستان ۱۳۹۲، ص: ۱۰۰.